

ΣΕΙΡΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017

*ΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ
STATE OF THE
UNION ΤΟΥ JEAN
CLAUDE JUNKER*

Copyright © 2017

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)¹

Λεωφ. Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα

Τηλ: (+30) 210 7257110-1, fax: (+30) 210 7257114,

e-mail: eliamep@eliamep.gr,

url: www.eliamep.gr

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος

ΣΕΙΡΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ / ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017

Μια ελληνική ανάγνωση

του *State of the Union* του Jean Claude Juncker

ΣΧΟΛΙΑΣΤΕΣ

Παναγιώτης Κ. **ΙΩΑΚΕΙΜΙΔΗΣ**, Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σπύρος **ΜΠΛΑΒΟΥΚΟΣ**, Επίκουρος Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γιώργος **ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ**, Καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΙΑΜΕΠ

Ελένη **ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ**, Ερευνήτρια, ΕΛΙΑΜΕΠ

Αντώνης **ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ**, Δημοσιογράφος

Φιλίππα **ΧΑΤΖΗΣΤΑΥΡΟΥ**, Ερευνήτρια ΕΛΙΑΜΕΠ, Δικηγόρος, Εξωτερική Συνεργάτης, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

---

¹ Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεων του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του ιδρύματος, του διοικητικού συμβουλίου του, της διεύθυνσης ή των κατά περίπτωση και καθ' οιονδήποτε τρόπο συνεργαζομένων φορέων.

Στις 13 Σεπτεμβρίου 2017 ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζαν-Κλωντ Γιουνκέρ, πραγματοποίησε την ετήσια ομιλία του για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (State of the Union), κάνοντας μια σειρά διαπιστώσεων αλλά και προτάσεων για το μέλλον της ΕΕ. Οι σκέψεις του κ. Γιουνκέρ διατυπώθηκαν σε μια περίοδο σχετικής ευφορίας κυρίως λόγω του «φαινομένου Μακρόν».

Έκτοτε μεσολάβησαν οι γερμανικές εκλογές, το αποτέλεσμα των οποίων μάλλον περιέπλεξε την κατάσταση όσον αφορά στην ανάληψη πρωτοβουλιών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε μια προσπάθεια κατανόησης των προοπτικών που διανοίγονται, το ΕΛΙΑΜΕΠ ζήτησε από ειδικούς στα ευρωπαϊκά θέματα να σχολιάσουν με αρκετά συνοπτικό τρόπο τις θέσεις που διατύπωσε ο πρόεδρος της Επιτροπής.

Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζ.- Κ. Γιουνκέρ στην καθιερωμένη, ετήσια ομιλία του για την «κατάσταση της Ένωσης» (State of the Union) που εφέτος εκφωνήθηκε στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 13 Σεπτεμβρίου, παρουσίασε μια ολοκληρωμένη πρόταση για την εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής ενοποίησης με συγκεκριμένες προτάσεις – μέτρα για υιοθέτηση. Αφετηρία της τοποθέτησης Γιουνκέρ είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση «πέρασε τα δύσκολα» και ότι «έχει τον αέρα στα πανιά της», αν και βέβαια το αποτέλεσμα των Γερμανικών εκλογών με την εξασθένιση της Α. Μέρκελ και την είσοδο της Εναλλακτικής για τη Γερμανία (AfD) στο Κοινοβούλιο με ποσοστό 13% περίπου έχει κάπως θολώσει τη θετική εικόνα για την Ευρώπη. Παρά ταύτα, η εκτίμηση είναι ότι η καγκελάρια Μέρκελ καθώς μπήκε στην τέταρτη και τελευταία θητεία της θα θελήσει να αφήσει ένα ισχυρό αποτύπωμα - παρακαταθήκη με την ενεργό σύμπραξή της στη διαδικασία μεταρρύθμισης/ εμβάθυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συμμαχία με τη Γαλλία, ο πρόεδρος της οποίας Ε. Μακρόν παρουσίασε επίσης την περασμένη εβδομάδα λεπτομερείς προτάσεις για την Ευρώπη. Σε γενικές γραμμές οι προτάσεις Γιουνκέρ και Μακρόν κινούνται προς την ίδια λογική: προς μια καλύτερη Ευρώπη που προστατεύει και μεγιστοποιεί την ευημερία των πολιτών της ως ισχυρός συντελεστής στο διεθνές σύστημα.

Βεβαίως το «σχέδιο Γιουνκέρ» είναι αρκετά φιλόδοξο (ως το «έκτο σενάριο για την Ευρώπη») και στηρίζεται στη λογική της ενίσχυσης της υπερεθνικότητας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως τον κεντρικό θεσμό του Ευρωπαϊκού συστήματος, κάτι που δεν ενθουσιάζει ιδιαίτερα ορισμένες χώρες-μέλη. Η Ελλάδα όμως δεν μπορεί να έχει επιφυλάξεις ή πρόβλημα με τις προτάσεις αυτές. Ανταποκρίνονται στις επιδιώξεις που (θα πρέπει να) έχει η χώρα για την Ευρώπη. Τόσο οι προτάσεις για την κοινωνική Ευρώπη (Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων, η Αρχή Εργασίας/ Labour Authority, κ.ά.) όσο και αυτές για την ολοκλήρωση της ΟΝΕ και τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης στη λογική της υπερεθνικότητας εξυπηρετούν τα ελληνικά συμφέροντα, στόχους και όραμα για την Ευρώπη. Ιδιαίτερη σημασία έχει η πρόταση για τη συγχώνευση της θέσης των Προέδρων Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε μια νέα ενιαία θέση – του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως είχα υποστηρίξει στο παρελθόν, αυτό επιβάλλεται να γίνει, ιδιαίτερα καθώς δεν απαιτείται τροποποίηση των Συνθηκών. Θα ενισχύσει τη δημοκρατικότητα, ορατότητα και αποτελεσματικότητα της Ένωσης.

Αν και θα μπορούσε να υπάρχει κάπως μεγαλύτερη έμφαση στο στόχο της σύγκλισης (convergence), ωστόσο το σχέδιο Γιουνκέρ για το μέλλον της Ένωσης θα πρέπει να υποστηριχθεί από την Ελλάδα.

Στα πλαίσια της καθιερωμένης ομιλίας του Προέδρου της Επιτροπής ενώπιον του Ευρ. Κοινοβουλίου, κάθε Σεπτέμβριο, ο κος Γιουνκέρ εγκαινίασε ουσιαστικά μια περίοδο έντονων πολιτικών ζυμώσεων για το παρόν και το μέλλον της ΕΕ. Η ομιλία του ανέδειξε τόσο επιμέρους ζητήματα τομεακών πολιτικών όσο και ευρύτερα θέματα που άπτονται βασικών χαρακτηριστικών της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν το ελεύθερο εμπόριο, το περιβάλλον, η εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια. Οι περισσότερες από αυτές κινούνται σε ρεαλιστικά πλαίσια και δεν αποτελούν «κεραυνό εν αιθρία». Πρόκειται για θέματα που συζητιούνται καιρό, κάποια πιο ώριμα και κάποια πιο πολωτικά τα οποία ο Πρόεδρος Γιουνκέρ επιθυμεί να διατηρήσει στην πολιτική ατζέντα της ολοκλήρωσης. Η αναφορά στην ανάγκη επίτευξης συμβιβασμών, ειδικά στην αναθεώρηση της Κοινής Πολιτικής Ασύλου και τις συνθήκες λειτουργίας της αγοράς εργασίας στην ΕΕ, αφήνει περιθώρια αισιοδοξίας για μια επιτάχυνση των διαδικασιών στις κρίσιμες αυτές πολιτικές. Ωστόσο, προτάσεις όπως η χρήση ειδικής πλειοψηφίας σε θέματα φορολογίας παραμένουν έξω από τη σφαίρα του ρεαλιστικού αυτή τη στιγμή.

Στη δεύτερη κατηγορία των θεμάτων που ανέδειξε η ομιλία, κυριαρχούν η αναφορά στην ελευθερία και την ισότητα κρατών, πολιτών και καταναλωτών. Ακόμα πιο σημαντική πολιτικά, ωστόσο, είναι η αποκάλυψη του φημολογούμενου εδώ και καιρό «έκτου σεναρίου» της Επιτροπής αναφορικά με το μέλλον της ΕΕ. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η λογική διαφορετικών ταχυτήτων συνεργασίας θεωρούνταν δεδομένη και κυριαρχούσε στο δημόσιο διάλογο. Εν πολλοίς, δε, είχε γίνει αποδεκτή και από την Επιτροπή στις προηγούμενες προτάσεις της. Ο κος Γιουνκέρ, στο λόγο του, επαναφέρει στο προσκήνιο το αδιαίρετο του κοινοτικού κεκτημένου. Αυτό αφορά κράτη-μέλη που έχουν αναλάβει δεσμεύσεις αλλά δεν τις έχουν ακόμα υλοποιήσει (ΟΝΕ), άλλα που επιθυμούν και τηρούν τις προϋποθέσεις συμμετοχής σε πολιτικές-κλειδιά αλλά για διάφορους λόγους παραμένουν εκτός (ζώνη Σένγκεν), αλλά και μελλοντικές δεσμεύσεις οι οποίες θα πρέπει να είναι κοινές για όλους, προκειμένου να είναι και αμοιβαία επωφελείς (Ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων). Η πολύ σημαντική αυτή ανατροπή, σε συνδυασμό με την οικονομική ανάκαμψη της ΕΕ αλλά και τις τελευταίες πολιτικές εξελίξεις σε Γαλλία και Γερμανία, αλλάζει πολύ τα δεδομένα και την πορεία των ζυμώσεων που θα ακολουθήσουν. Το ερώτημα είναι αν οι αλλαγές αυτές μπορούν και αρκούν για να κάμψουν τις αντιδράσεις της μερίδας εκείνης του ευρωπαϊκού δήμου που θεωρεί τις φιλόδοξες θεσμικές προτάσεις μεταρρύθμισης προπομπό μιας πορείας οιονεί ομοσπονδιοποίησης.

Σίγουρα, πάντως, η στροφή αυτή, αν κυριαρχήσει, απαλλάσσει μερικώς την ελληνική πλευρά από το άγχος του αποκλεισμού από σχήματα στενότερης συνεργασίας. Ωστόσο, ανοίγει ουσιαστικά ζητήματα που χρήζουν πολλή και σε βάθος συζήτηση. Για παράδειγμα, η πορεία προς μια αμυντική ένωση που ευαγγελίζεται ο κος Γιουνκέρ σημαίνει όχι μόνο υποστήριξη από τους εταίρους σε μια κρίση ασφάλειας στο Αιγαίο ή στη Μεσόγειο αλλά και αντίστοιχα υποχρέωση εμπλοκής σε δυνητικές κρίσεις στην υπόλοιπη περιφέρεια της ΕΕ, ειδικά στην Ανατολική Ευρώπη.

Έχει συνειδητοποιήσει ο ελληνικός δήμος τι πραγματικά συνεπάγεται αυτό; Σίγουρα, πάντως, η ομιλία του κου Γιουνκέρ έχει προφανή σημεία που απηχούν τις θέσεις και τα συμφέροντα της Ελλάδας, όπως για παράδειγμα η διεύρυνση προς τα Δυτικά Βαλκάνια, η εμβάθυνση σε θέματα κοινωνικών δικαιωμάτων, και το πλαίσιο στενότερης οικονομικής διακυβέρνησης.

Γιώργος ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΣ, Καθηγητής Ευρωπαϊκής Πολιτικής και Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΙΑΜΕΠ

Η State of the Union ομιλία του Προέδρου Γιουνκέρ ήταν ένα σημαντικό και τολμηρό κείμενο. Σε αντίθεση με την [Λευκή Βίβλο του Μαρτίου 2017](#), όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε παρουσιάσει πέντε σενάρια), στην Ομιλία της Ένωσης ο Πρόεδρος Γιουνκέρ πήρε σαφέστερη θέση. Διατύπωσε μια θετική ατζέντα στενότερης ολοκλήρωσης και ευρωπαϊκής ενότητας για την ΕΕ27, διαφοροποιούμενος έτσι από τη στρατηγική των πολλαπλών ταχυτήτων (της διαφοροποιημένης ολοκλήρωσης) που φαίνεται να προωθούν το Βερολίνο και το Παρίσι.

Οι προτάσεις του είναι φιλόδοξες και πιο προωθημένες, σε σχέση με τον κοινό παρονομαστή Γερμανίας-Γαλλίας, χωρίς όμως να είναι εκτός πραγματικότητας. Άλλωστε δουλειά της Επιτροπής είναι να εξυψώνει το επίπεδο της κοινής ευρωπαϊκής φιλοδοξίας, ανοίγοντας δρόμους, και όχι να παρακολουθεί τους συμβιβασμούς των κρατών-μελών.

Οι βασικές πολιτικές προτεραιότητες που έθεσε ο Πρόεδρος Γιουνκέρ είναι και ρεαλιστικές και υποστηρικτικές για τα συμφέροντα της Ελλάδας. Άλλωστε η Επιτροπή ιστορικά υπήρξε κατά κανόνα ο στρατηγικός σύμμαχος των μικρότερων κρατών-μελών, λειτουργώντας αντισταθμιστικά/ εξισορροπητικά προς τη λογική του διακυβερνητισμού που προωθούν τα μεγαλύτερα κράτη-μέλη.

Συγκεκριμένα, η προώθηση της Ενεργειακής Ένωσης, της Ένωσης Ασφάλειας και της Αμυντικής Ένωσης, της Ένωσης Κεφαλαιαγορών, της Τραπεζικής Ένωσης, και της Ψηφιακής Ενιαίας Αγοράς, όλες συνιστούν πολιτικές προς το συμφέρον της Ελλάδας, που αξίζει να υποστηριχθούν.

Επίσης η έμφαση στην κοινή προστασία των εξωτερικών συνόρων και στην αναθεώρηση του κοινού συστήματος Ασύλου προς πιο ισορροπημένη κατανομή των βαρών (burden-sharing) πρέπει να υποστηριχθεί από την Ελλάδα, χώρα που έχει επιβαρυνθεί υπέρμετρα λόγω της θέσης της ως πύλης εισόδου των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών. Όπως λέει ο Πρόεδρος Γιουνκέρ, «τα κράτη-μέλη που λόγω γεωγραφικής θέσης βρίσκονται στην πρώτη γραμμή δεν πρέπει να αφεθούν μόνα τους να προστατεύουν τα κοινά εξωτερικά σύνορα της ΕΕ».

Θα έλεγα επίσης ότι και η έμφαση στο άνοιγμα της Ευρωζώνης σε όλα τα κράτη-μέλη που επιθυμούν να ενταχθούν, και η υποστήριξη της ένταξής τους, αποδραματοποιεί κάπως τις προϋποθέσεις εισόδου και παραμονής στην Ευρωζώνη. Υπό αυτή την έννοια είναι προς το συμφέρον της Ελλάδας, ως χώρας που σήμερα αποτελεί τον αδύναμο κρίκο της Ευρωζώνης, και κάθε τόσο αντιμετωπίζει την (πραγματική ή υποθετική αλλά πάντως τοξική) απειλή του Grexit.

Οι προτάσεις Γιουνκέρ για τη μεταρρύθμιση της Ευρωζώνης επίσης είναι προς το συμφέρον της Ελλάδας. Η υποστήριξη της ολοκλήρωσης της τραπεζικής ένωσης με την προσθήκη ενός ευρωπαϊκού συστήματος ασφάλισης καταθέσεων· η επιμονή στην εμπέδωση του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου (ως μετεξέλιξης του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας) στο κοινοτικό πλαίσιο –και όχι ως προέκταση ενός αμιγώς διακυβερνητικού Eurogroup· η πρόταση για

θέσπιση θέσης υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών της Ευρωζώνης με «διπλό καπέλο» (double-hatting) Προέδρου του Eurogroup και Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, δηλαδή η αναβάθμιση και κοινοτικοποίηση του αξιώματος του Προέδρου του Eurogroup: όλες αυτές οι προτάσεις είναι προτάσεις προωθητικές των συμφερόντων χωρών όπως η Ελλάδα, και πρέπει να υποστηριχθούν. Τέλος, η διατήρηση μιας προοπτικής διεύρυνσης για τα Δυτικά Βαλκάνια λειτουργεί σταθεροποιητικά για την περιοχή μας και είναι επίσης προς το συμφέρον της χώρας μας.

Ελένη ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ, Ερευνήτρια, ΕΛΙΑΜΕΠ

Με την ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση να ξεπερνά τις επιδόσεις των ΗΠΑ τα τελευταία δύο χρόνια και την ανεργία να έχει μειωθεί στο ιστορικό χαμηλό 9% του ΑΕΠ, ο Ζαν Κλοντ Γιουνκέρ είχε κάθε δικαίωμα να είναι πληθωρικός στη φετινή ομιλία του για την ‘Κατάσταση της Ένωσης’. Θεωρητικά, μία Ευρώπη πιο «ενωμένη», «δυνατή» και «δημοκρατική» μπορεί να έχει χτιστεί ως το 2025. Μίλησε για την επέκταση της ζώνης Σένγκεν, μόνο που η Επιτροπή πρότεινε, λίγες ημέρες αργότερα, την τροποποίηση των κανόνων Σένγκεν περί επαναφοράς προσωρινών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα, προκειμένου να ανταποκρίνονται στις «εξελισσόμενες και συνεχείς σοβαρές απειλές για τη δημόσια τάξη ή την εσωτερική ασφάλεια». Δήλωσε ότι το ευρώ «είναι γραφτό» να γίνει το ενιαίο νόμισμα της Ε.Ε, όταν ακόμα και οι εύρωστες χώρες που βρίσκονται εκτός (π.χ. Πολωνία) κάνουν λόγο για παράδοση των οικονομικών εργαλείων τους και την προοπτική να γίνουν περιφερειακά κράτη για πάντα. Επανέφερε το θέμα της συμφωνίας σε ένα Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων όταν δε λαμβάνονται σοβαρά υπόψη η ανισομετρία των οικονομιών, και άρα οι ασύμμετρες πιέσεις για εξέλιξη των μισθών σε σχέση με την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα, αλλά ούτε και οι αποκλίσεις των εθνικών νομοθεσιών. Σίγουρα έχει δίκιο ότι το μεταρρυθμιστικό “window of opportunity” δε θα είναι ανοιχτό για πάντα. Οι ευκαιρίες για ισότιμη συμμετοχή στην Ευρώπη του 2025 ωστόσο είναι λίγες. Ήδη η ατζέντα «φιλτράρεται» από την εσωτερική πολιτική κατάσταση της Γερμανίας, ενώ από το γερμανικό κόσκινο περνάει και το όραμα Μακρόν.

Ως προς τις επιμέρους προτάσεις, η Ελλάδα οφείλει:

- 1) να αναμειχθεί ενεργά στη δημιουργία μίας «αξιόπιστης προοπτικής εμβάθυνσης» της Ε.Ε προς τα Δυτικά Βαλκάνια, λειτουργώντας ως παράγοντας σταθερότητας, προωθώντας την οικονομική συνεργασία και αναπτύσσοντας σχέσεις καλής γειτονίας στην περιοχή.
- 2) να δεχθεί αλλαγές στην ενιαία αγορά, μόνο εάν λάβει διαβεβαιώσεις ότι οι μικρότερες χώρες δε θα βρεθούν σε μία de facto μειοψηφία.
- 3) να μη δεχθεί τη μετατροπή του ESM σε EMF εάν αυτό πρόκειται να στηριχθεί στη σημερινή λειτουργία του ESM ή επαναλάβει τη λογική και τις πρακτικές του ΔΝΤ. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί και η έγκαιρη παρέμβαση σε χώρες που κινδυνεύουν να χάσουν την πρόσβαση στις αγορές και η δυνατότητα άμεσης ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών.
- 4) να επιμείνει σε ξεχωριστό προϋπολογισμό της Ευρωζώνης- ο Γιουνκέρ προτείνει την ενσωμάτωσή του στον προϋπολογισμό της Ε.Ε- ώστε να παρέχει μία ξεκάθαρη σταθεροποιητική λειτουργία, να δημιουργεί δημοσιονομικό χώρο για τις χώρες που υλοποιούν διαρθρωτικές αλλαγές και γενικά να εξισορροπεί τις ανισότητες που δημιουργούνται σε μία ένωση χωρών με διαφορετικά επίπεδα εισοδήματος και οικονομικά μοντέλα.

- 5) να επεξεργαστεί σοβαρές θέσεις για μία «κοινή πολιτική ασύλου», αλλά και να βοηθήσει στη χαρτογράφηση οδών για νόμιμη μετανάστευση, ώστε να μοιραστεί καλύτερα το βάρος τη διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών.
- 6) να ελέγξει το screening που προτείνεται για ξένες επενδύσεις ώστε αυτό να μην οδηγήσει σε προστατευτισμό (και αντίποινα) και, παράλληλα, να διεκδικήσει την αναθεώρηση της παρούσας κατανομής του EFSI (επενδυτικό πακέτο Γιουνκέρ), ώστε να είναι γεωγραφικά και τομεακά συμβατή με τα συμφέροντα της Ελλάδας και να συνδυάζεται με άλλα χρηματοδοτικά μέσα της Ένωσης.
- 7) να υποστηρίξει τη δημιουργία μίας Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης, εάν αυτή θα ελαφρύνει το κόστος των εθνικών εξοπλιστικών προγραμμάτων και εφόσον δεν αποδεσμεύσει το NATO.

«Το Μέλλον της Ευρώπης» - προσευχή των αγγέλων στα άστρα;

Για τον Πρόεδρο Γιουνκέρ, εκείνο που επιδιώκεται με την προώθηση της συζήτησης για «Το Μέλλον της Ευρώπης» είναι να αποκτήσουν οι Ευρωπαίοι «αέρα στα πανιά τους», αποφεύγοντας τον πειρασμό να αναδιπλωθεί «ο καθένας στην γωνιά του». Άμα κανείς δει με γνήσια, προσγειωμένη προσοχή – και όχι με τα μάτια της ψυχής – τις προτάσεις Γιουνκέρ, όπως μάλιστα μπορούν αυτές να απογειώνονται με την συνεισφορά του Γάλλου Προέδρου Μακρόν (από την υψηλού συμβολισμού ομιλία στην Πνύκα μέχρι και την πιο συγκεκριμένη εκδοχή στο μεγάλο αμφιθέατρο της Σορβόνης) αλλά και οφείλουν να αντέξουν την προσγείωση των – όσο και να το κάνει κανείς – Ευρωδιστακτικών αποτελεσμάτων των Γερμανικών βουλευτικών εκλογών, ένα κίνδυνο διαπιστώνει: να αποβούν οι ευγενικοί, φιλόδοξοι κλπ. σχεδιασμοί αυτοί εκείνο που στα λευκώματα των παλιοκαιρινών Παρθεναγωγείων χαρακτηριζόταν «προσευχή των αγγέλων στα άστρα».

Η πραγματικότητα μέσα στην οποία θα γίνει αυτή η συζήτηση – και, κυρίως, η διαπραγμάτευση -, με την λαϊκή ψήφο, δημοψηφισματική (το φάσμα της δεν θα πάψει να κατατρώχει την «Ευρώπη») ή και απλή/κοινοβουλευτική εδώ δείτε τις Γερμανικές κάλπες, όχι τόσο/όχι μόνον λόγω AfD αλλά και λόγω FDP/προοπτικής «Τζαμάικα» καθώς και κινήσεων οπισθοφυλακής στην CDU/CSU) να βρίσκεται πάντοτε στην επόμενη στροφή, λειτουργεί προσγειωτικά. Ή, πάντως, θα έπρεπε.

Να δούμε μερικές χαρακτηριστικές προτάσεις του «έκτου σεναρίου» κατά Γιουνκέρ; «Η Ευρώπη πρέπει να είναι μια Ένωση ισότητας, μια Ένωση ίσων». Ακούγοντας αυτήν την διατύπωση από την Ελλάδα των τελευταίων χρόνων, ειλικρινά πόσοι δεν αισθάνονται ότι περιπαίζονται; Να δεχθεί κανείς ότι έκτακτες συνθήκες οδήγησαν σε υποτιμητικές συμπεριφορές των Ευρωπαίων «εταίρων» αλλά... ίσοι;

Ύστερα «δεν μπορεί να υπάρχουν εργαζόμενοι δεύτερης κατηγορίας». Μήπως η σταθερή υποχώρηση των εργασιακών δικαιωμάτων στην Ελλάδα της κρίσης και των Μνημονίων – με την σύμφωνη γνώμη διαδοχικών Ελληνικών Κυβερνήσεων, όντως, αλλά και πάλι... – διέλαθε της προσοχής; Η δημιουργία «κοινής Αρχής Εργασίας» πόσο πείθει με τέτοιο προηγούμενο σύμπλευσης των θεσμών της ΕΕ με την αποικοδόμηση των εργασιακών σχέσεων σε μια χώρα; Και η «Ευρωπαϊκή Ένωση Κοινωνικών Προτύπων» μήπως ξεκινάει με αυτοϋπονομευμένη προοπτική με δεδομένη την Ελληνική περίπτωση;

Ασφαλώς και δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς την πρόταση για «αναβάθμιση του ESM σε Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο». Άλλωστε και η Γερμανία – δια στόματος Σύνυμπλε, προεκλογικά – συγκατένευσε, αφού πρώτα και το πολύπτυχο Μακρόν συμπεριέλαβε την ιδέα. Όμως... μια στιγμή! Με τι λειτουργίες; Με τι διαφοροποίηση ουσίας από το ΔΝΤ «μας» όπως το είδαμε; Και μήπως διέφυγε της προσοχής ότι, ευθύς ως η κοινή γνώμη στην προεκλογική Γερμανία διερωτήθηκε για το κόστος, έπεσε ως λεπίδα η διάψευση ότι θα μπορούσε η διαδικασία αυτή να καταλήξει σε Ένωση μεταβιβαστικών πληρωμών/transfer Union; Ο Γιουνκέρ, βλέποντας να έρχεται το πρόβλημα, έσπευσε άλλωστε να αποκρούσει το ενδεχόμενο «Προϋπολογισμού

Ευρωζώνης» που ανακινούσε ο Μακρόν, τασσόμενος ο ίδιος υπέρ μιας «ισχυρής γραμμής Ευρωζώνης μέσα στον Προϋπολογισμό της ΕΕ»: προδήλως δεν έχει πολυασχοληθεί με το αστείο ύψος του ως άνω Προϋπολογισμού ως % του ΑΕΠ της Ένωσης!

Το ίδιο ερώτημα, η ίδια απορία και για τον συμπαθή «Ευρωπαίοι Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών». Με τι αρμοδιότητες; Με τι αφαίρεση αρμοδιοτήτων από τις εθνικές δομές; Προς ποιαν κατεύθυνση;

Σταματούμε εδώ λόγω του Αισώπειου «εξ όνουχος τον λέοντα» Αν είναι έτσι να προχωρήσει η συζήτηση για «Το Μέλλον της Ευρώπης», καλύτερα να ασχοληθούμε με το παρελθόν.

Φιλίππα ΧΑΤΖΗΣΤΑΥΡΟΥ, Ερευνήτρια ΕΛΙΑΜΕΠ, Δικηγόρος, Εξωτερική Συνεργάτης, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και Δημόσιας Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η ρυθμιστική ενίσχυση των πολιτικών εσωτερικής ασφάλειας και εξωτερικής άμυνας (Ευρωπαϊκή Αρχή κυβερνοασφάλειας, Ευρωπαϊκή Υπηρεσία πληροφοριών, επέκταση αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέα για διασυνοριακά τρομοκρατικά χτυπήματα) βρίσκεται πλέον πολύ ψηλά στην ατζέντα και της Επιτροπής. Ενώ η επέκταση αυτών των δράσεων δείχνει αναπόφευκτη, προτείνεται να συνεχίσουν να αναπτύσσονται σε ένα πλαίσιο διακυβερνητικής (δυνάμει ασύμμετρης) συνεργασίας μεταξύ των (ή των εκ της ΕΕ συμμετεχόντων) κρατών, καθεστώς περισσότερο επιβαρυντικό για τις μικρότερες και μετριασμένης επιρροής χώρες της ΕΕ. Η πρόταση Γιουνκέρ για την μεταφορά αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία αποδεικνύει του λόγου το αληθές. Για αυτούς τους λόγους και η ανάπτυξη ενός συμπληρωματικού αντίβαρου στο ΝΑΤΟ, δηλαδή μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης Άμυνας (κάνοντας χρήση του εργαλείου της ‘σταθερής δομικής συνεργασίας’) θα πρέπει επίσης να μελετηθεί πολύ προσεκτικά από τις ελληνικές αρχές.

Όσον αφορά τη διαχείριση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και την ευρωπαϊκή πολιτική συνόρων, η μεταρρύθμιση του κοινού συστήματος ασύλου όπως προτείνει ο Γιουνκέρ είναι επείγουσα και καίριας σημασίας και για την Ελλάδα. Ποιες όμως θα είναι οι συνισταμένες της μεταρρύθμισης δεδομένου ότι μέχρι τώρα 13 ευρωπαϊκές χώρες δεν έχουν δεχθεί κανένα πρόσφυγα από την Τουρκία; Θα γίνει σεβαστή η πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για υποχρέωση των κρατών μελών να εφαρμόσουν τις ποσοστώσεις; Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τάσσεται υπέρ της ένταξης της Βουλγαρίας, Ρουμανίας και Κροατίας στη ζώνη Σένγκεν, ενώ πρόσφατα πρότεινε μετά από αίτημα κάποιων κρατών νέα επέκταση των (ήδη εξαιρετικών παρεκκλίσεων) ελέγχων των εθνικών συνόρων μέχρι και τρία χρόνια ακόμα. Οι υπάρχουσες πολιτικές αντιφάσεις δεν είναι σίγουρο ότι προσιωνίζουν θετικές πολιτικές ούτε για τις χώρες που έχουν αναλάβει δυσανάλογο μεγάλο βάρος στο πλαίσιο διαχείρισης όπως η Ιταλία και η Ελλάδα, ούτε για την ουσιαστική προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων όπως αυτά προκύπτουν από τις διεθνείς και ευρωπαϊκές Συνθήκες.

Παράλληλα με την περαιτέρω επέκταση των τομεακών αγορών (ενέργεια, αμυντική βιομηχανία, κεφάλαια, ψηφιακότητα, χρηματοπιστωτικός τομέας) και την ενίσχυση του ενδο-ευρωπαϊκού ανταγωνισμού μεταξύ κρατών για αυτές τις αγορές, που είναι πάγια θέση της Επιτροπής, ο Γιουνκέρ στηρίζει τις προτάσεις Μακρόν για πολιτικές πλαισίωσης και ώθησης του ευρωπαϊκού (βιομηχανικού) καπιταλισμού. Προτείνει την ενίσχυση των κανόνων για τους αποσπασμένους εργαζόμενους εντός της ΕΕ και τη δημιουργία ρυθμιστικού πλαισίου ελέγχου ξένων εξαγορών εντός της ΕΕ. Για την πρώτη πρόταση, οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης είναι ξεκάθαρα αντίθετες, δεδομένου ότι στηρίζουν την ανταγωνιστικότητα τους στο μισθολογικό *dumping*. Για τη δεύτερη πρόταση, ο υπερχρεωμένος νότος με πρωτοστατούσα την Ελλάδα, είναι πολύ επιφυλακτικός δεδομένου ότι οι κινέζικες εξαγορές αποτελούν αυτήν την στιγμή σωσίβιο για οικονομίες που ο εσωτερικός ευρωπαϊκός ανταγωνισμός και η λιτότητα τις έχει καταστήσει

οικονομίες δεύτερης ταχύτητας. Λύση είναι η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ('ομοσπονδιζουσας') βιομηχανικής στρατηγικής μέσω δημόσιων επενδύσεων, που θα πρέπει να είναι πάγιο αίτημα της Ελλάδας.

Στην ίδια γραμμή με τον Μακρόν, προτείνεται η ανάπτυξη κάποιων ευρωπαϊκών φορολογικών εργαλείων (φόρος στις επιχειρήσεις, φόρος στις GAFAs, φόρος στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές (ΦΧΣ)). Η πρόταση αυτή δε σημαίνει ανάπτυξη πολιτικών φορολογικής εναρμόνισης που θα χρειαζόταν αλλαγή Συνθηκών. Εδώ τα μικρά κράτη και άρα και η Ελλάδα που μπορούν να συμμετέχουν σε τέτοιες "ενισχυμένες συνεργασίες", π.χ. για ένα ΦΧΣ, και δε διαθέτουν μεγάλους χρηματοοικονομικούς χώρους πρέπει να προσέξουν γιατί έχουν συμφέρον για έναν φιλόδοξο φόρο με μια ευρεία βάση προκειμένου να ανακτήσουν περισσότερα έσοδα, σε αντίθεση με τη θέση Μακρόν που θέλει την υιοθέτηση του βρετανικού και γαλλικού μοντέλου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, δηλαδή ένα περιορισμένο ευρωπαϊκό ΦΧΣ μόνο στις μετοχές και όχι στα παράγωγα στο πλαίσιο μετά-Brexit ανταγωνισμού για το ποια χώρα θα προσελκύσει το City.

Ο Γιουνκέρ υποστηρίζει τη περαιτέρω θεσμοποίηση του δημοσιονομικού και μακρο-οικονομικού ελέγχου σε μια όσο το δυνατόν περισσότερο ευρωζωνική Ευρώπη όπου το ελάχιστο κοινόν κοινωνικό πρότυπο παραμένει βοηθητικό σκέλος της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς και όχι μοχλός ουσιαστικής σύγκλισης, γεγονός καθόλα αρνητικό για τις αδύναμες οικονομίες εντός της ΕΕ. Αυτό φαίνεται και από το τι θα εισηγηθεί η Επιτροπή για τον ευρωζωνικό προϋπολογισμό εντός του προϋπολογισμού της ΕΕ: βοήθεια προς τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, σταθεροποίηση, ένα δίκτυο προστασίας και αποτροπής κινδύνων για την τραπεζική ένωση, και παροχή βοήθειας σε κράτη για προσχώρηση στην Ευρωζώνη. Ο Γιουνκέρ αποδεικνύει ότι η θέση Μακρόν είναι αρκετά κοντά με την μέχρι τώρα mainstream γερμανική θέση και τάσσεται υπέρ της θεσμοποίησης της Τρόικας μέσω ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου και ενός ευρωπαϊού Υπερ-Υπουργού (οικονομικών) των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και διαχείρισης επικείμενων κρίσεων.

Ανησυχητική είναι η πρόταση περαιτέρω συγκεντρωτισμού των εξουσιών της ΕΕ με την ενοποίηση πολλών θεσμικών ρόλων σε ένα πρόσωπο (συγχώνευση των θέσεων Υπουργού οικονομικών/ Προέδρου Eurogroup και Επιτρόπου οικονομικών και δημοσιονομικών υποθέσεων/Αντιπροέδρου της Επιτροπής και συγχώνευση των θέσεων Προέδρου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Ευρ. Επιτροπής) που σύμφωνα με τη διάκριση των θεσμικών εξουσιών θα πρέπει να παραμείνουν διακριτοί. Ο ρόλος που θα δοθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη λογοδοσία (μόνο) του Υπερ-Υπουργού παραμένει θολός, ενώ καμία μνεία δε γίνεται για την αναγκαία νομιμοποίηση του Eurogroup ως θεσμικό σύνολο. Ο δρόμος για τον εκδημοκρατισμό της ευρωζώνης δείχνει πολύ μακρύς. Η προώθηση υπερεθνικών λιστών στις επόμενες ευρωεκλογές είναι σημαντικό αν επιτευχθεί, αρκεί να μην μονοπωληθούν μόνο από τις καθεστηκίες πολιτικές ομάδες.